

Aan: Ministerie van OCW
Van: Taskforce culturele en creatieve sector
Datum: 22 oktober 2021
Onderwerp: Sporen voor het Herstelplan Culturele en Creatieve Sector

Samenvatting

Op verzoek van het ministerie van OCW draagt de Taskforce culturele en creatieve sector graag een aantal sporen aan die een plek verdienen in het Herstelplan, waar de Tweede Kamer en de culturele en creatieve sector om hebben gevraagd. Separaat wordt een financiële uitwerking toegevoegd.

Wij bevelen het ministerie het volgende aan:

- Handhaaf toegang tot noodsteun voor werkenden en organisaties. Dit is blijvend actueel vanwege het handhaven van coronamaatregelen en onzekerheid over coronaontwikkelingen. De markt is nog niet hersteld.
- Stel een aantal sporen voor herstel vast die met elkaar samenhangen. Verbind aan deze sporen een fasering in de tijd. En zorg voor passende financiële instrumenten bij deze sporen en fasering.
- Start met twee urgente sporen: herstel van de publieksmarkt en duurzaam herstel van de arbeidsmarkt. Deze knelpunten hangen met elkaar samen: er zijn mensen nodig om mensen te ontvangen. Zij vormen het culturele menselijke werkkapitaal en de kern van kunstproductie.
- Sluit voor het Herstelplan Culturele en Creatieve Sector aan bij de adviezen van het Centraal Planbureau (CPB), de Sociaaleconomische Raad (SER) en de Raad voor Cultuur, bij de New Creatien bij het Europese herstelbeleid.

Deze aanbevelingen vormen de kern van het herstelplan, van hieruit worden de maatregelen in onderlinge samenhang ontwikkeld en uitgevoerd.

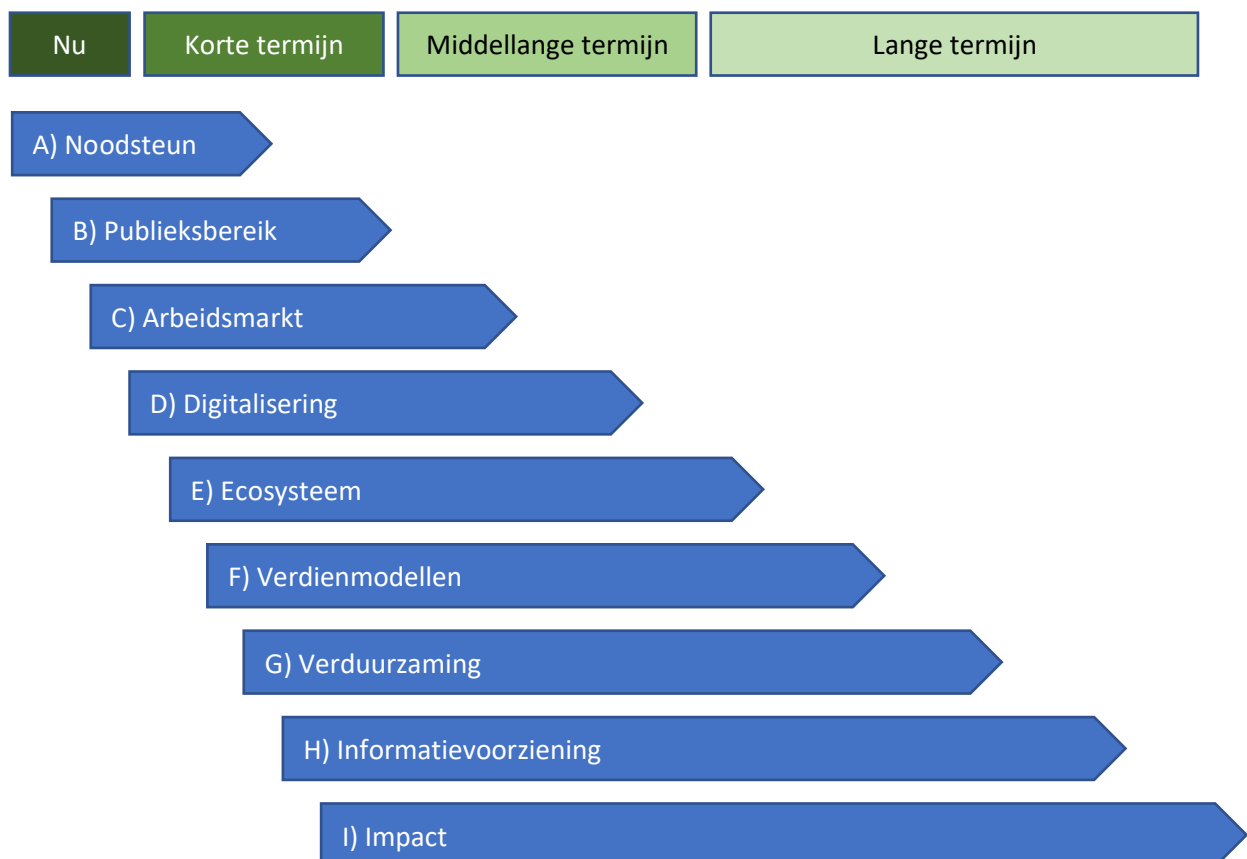
Gefaseerd herstel langs meerdere sporen

Er zijn meerdere sporen waarlangs herstel gefaseerd moet plaatsvinden. De Taskforce CCS adviseert om herstelmaatregelen voor de korte termijn te verbinden met hervormingen voor de langere termijn. Er zijn structurele maatregelen nodig om de bestaande kwetsbaarheden, die al voor de crisis bestonden, nu echt aan te pakken.

De herstelplanfase kan opgedeeld worden in een korte termijn, middellange termijn en lange termijn en kan samenlopen met de huidige cultuurnotaperiode. Als einddatum ligt aansluiting op de eindtermijn van het Europese Herstelfonds (RRF) voor de hand. De korte termijn betreft het lopende culturele seizoen, Q4 2021, Q1 2022 en Q2 2022 (3 kwartalen). De middellange termijn betreft de 10 opvolgende kwartalen en eindigt eind 2024. De jaren 2025 t/m 2027 vormen de lange termijn.

Overzicht van sporen, hierna per spoor nader uitgewerkt.

- A) Noodsteun > voorkomen van schipbreuk met zicht op de haven. Zolang het epidemiologische beeld onzeker is en beperkende maatregelen van kracht zijn blijft noodsteun nodig voor direct getroffen sectoren en werkenden die nog onvoldoende werk en inkomen hebben.
- B) Publieksbereik en verbreding publiek (alle inwoners, alle regio's, inclusief en divers) > gericht op vraagherstel in lopend cultureel seizoen 2021-2022. Bereik van scholieren en jongeren > link met educatie en participatie.
- C) Arbeidsmarkt > meer zekerheid, in balans en met fair practice.
- D) Digitalisering > verbreding en verdieping van publieksbereik, strategieën voor publieksdata, nieuwe doelgroepen, vernieuwend aanbod gekoppeld aan verdienmodel (spoor F).
- E) Ecosysteem > samenhang en ketens in lokale, regionale en (inter)nationale culturele infrastructuur. Stimuleren culturele organisaties en zelfstandigen om lokale of provinciale overheden te activeren en ook zelf te komen met plannen voor lokaal herstel.
- F) Verdienmodellen > duurzame verdienmodellen voor alle partijen binnen de keten (fair share en fair chain), waarbij publieke financiering en private fondsen voldoende aanvullend is.
- G) Verduurzaming, huisvesting > binnen het ecosysteem (spoor E) aandacht voor uitgestelde investeringen (o.a. verbouwingen, depots) en inzet op verduurzaming van gebouwen en bedrijfsvoering o.a. op basis van wettelijke eisen voortvloeiend uit het Klimaatakkoord.
- H) Informatievoorziening > betere en snellere beleidsinformatie leidt tot betere (bij)sturing van herstelmaatregelen.
- I) Impact > bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken rond welzijn en brede welvaart.

A) Noodsteun

De culturele en creatieve sector is zeer publieksafhankelijk en behoort tot de sterkst getroffen sectoren door de crisis. Rijkssteun, zowel generiek als cultuurspecifiek, is beëindigd of zeer beperkt en alleen nog in het lopende kwartaal beschikbaar. En dat geldt ook voor veel provincies en gemeenten. Er is onzekerheid over de ontwikkeling van het epidemiologische beeld in het winterseizoen. Samen met het ontbreken van een heldere exitstrategie en daarmee het handhaven van het Coronatoegangsbewijs is dit aanleiding voor publieksonzekerheid en uitblijven van vraagherstel. Zoals de Taskforce CCS onderbouwde in de brief aan Kabinet en Tweede Kamer van 9 september 2021 is er naast het achterblijven van publieksaantallen sprake van een sterk verstoorde arbeidsmarkt waar gespecialiseerd personeel is vertrokken.

Maatregelen:

- Generieke steun doorzetten voor delen van de sector die dit nog nodig hebben op dezelfde gronden.
- Specifieke steun die door de hele keten heen doorwerkt, ook voor werkenden in de keten.
- Steun via medeoverheden, geormerkt voor de sector.

B) Publieksbereik en verbreding publiek

Om de culturele en creatieve sector op korte termijn weer op te kunnen bouwen en het vliegwiel weer op gang te kunnen brengen, is vraagherstel een belangrijke voorwaarde. De markt van seizoens-(voor)verkoop is verstoord door twee coronaseizoenen, er is een groot volume aan in te halen producties, reeds verkochte kaarten waarvoor uitgestelde prestaties alsnog geleverd moeten worden. De ontregelde markt, vanwege veelvuldig uitstel en schrappen van aanbod in samenhang met coronamaatregelen, maakt ook dat meer personeelsinzet nodig is bij achterblijvende publieksinkomsten. Online publieksbereik biedt een aanvulling en een opening, maar brengt ook extra kosten mee waar nog te weinig inkomsten tegenover staan. Daardoor staan ook verdienmodellen in de ketens van creatie-productie-presentatie onder druk. Voorkomen moet worden dat de zwakste schakels in de keten opnieuw aan het kortste eind trekken (fair practice). De Taskforce CCS heeft op basis van ramingen van diverse branches geschat dat de inkomstenderging als gevolg van vraaguitval in het seizoen 2021-2022 nog circa € 1,6 miljard is. De eerste ervaringscijfers lijken dit beeld te bevestigen.

Na 1,5 jaar beperkt bezoek aan culturele instellingen hebben veel jongeren een hiaat in de kennismaking met kunst en cultuur. Kennismaking met uiteenlopende culturele activiteiten op jongere leeftijd is cruciaal voor de ontwikkeling van bredere interesses, waardering en participatie en voor talentontwikkeling. Cultuurbezoek draagt ook bij aan welzijn van jongeren.

Maatregelen:

- Garantie- en suppletiereregelingen om vraaguitval als gevolg van corona te compenseren en keten continuïteit te waarborgen.
- Zet publiekscampagnes (zoals bijvoorbeeld Mooier dan Ooit) door in 2022, en zorg voor een permanente campagne voor cultuur.
- Verstrek een cultuurpas (CJP) met bestedingskrediet aan jongeren van 16, 17 en 18 jaar (naar voorbeeld van Spanje en Frankrijk).
- Cultuurbudget van scholen voor twee jaar substantieel verhogen.
- MBO Card voorzien van substantieel budget, eventueel door het verbreden van de pilot.

C) Arbeidsmarkt

In de culturele en creatieve sector is sprake van een complexe arbeidsmarkt. De toestand op de arbeidsmarkt was pre corona al zorgelijk, zie ook het SER-RvC-advies "Passie Gewaardeerd" en de Arbeidsmarktagenda Culturele en Creatieve sector. Zeer bepalend hierbij is het relatief hoge aantal zelfstandigen (>60%), veel kortlopende dienstverbanden of opdrachten en daarmee weinig vaste dienstverbanden. De coronacrisis heeft de toch al taaie arbeidsmarktproblematiek sterk uitvergroet. Werkenden met een vast dienstverband hebben dankzij de steunmaatregelen hun werk in de sector grotendeels behouden. Zelfstandige kunstenaars en werkenden niet in vaste dienst in de sector hebben veelal weinig inkomen gehad, en noodsteun is onvoldoende op hen gericht geweest of heeft hen onvoldoende bereikt. In aanvulling op veelal beperkte noodsteun was het interen op pensioenbuffers en andere vormen van spaargeld voor velen onvermijdelijk. Een deel heeft de sector (noodgedwongen) verlaten of doet dat alsnog vanwege verminderd arbeidsmarktperspectief. De geringe beloning en ongunstige arbeidstijden beperken herintreding of het aantrekken van nieuwe mensen. Dit zorgt voor acute problemen in o.a. programmering en uitvoering van culturele activiteiten. Er is, zoals eerder geconstateerd door o.a. de Raad voor Cultuur en SER, een structurele verbetering nodig van de arbeidsmarkt in de creatieve en culturele sector.

Problematisch is ook de positie van de nieuwe talenten die in 2019, 2020 en 2021 zijn afgestudeerd binnen het kunstvakonderwijs. Deze nieuwe generaties hebben als gevolg van de coronacrisis veel minder 'vliegreuven' kunnen maken. Mede door het voorzichtige herstel en de aantallen nog in te halen programma's is het voor beginnend kunstenaars met weinig tot geen werkervaring extra lastig om opdrachten te vinden en rond te komen.

Duurzame inzetbaarheid, optimalisering van matching in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit vergt herschikking, scholing en professionalisering binnen de sector zelf, opdat de uitstroom van talent wordt beperkt. Ook kan de sector vooroplopen en als proeftuin dienen voor arbeidsmarktbeleidsmaatregelen. Duurzaam herstel en fair practice brengen onvermijdelijk met zich mee dat er meer vaste banen geboden worden en hogere beloningen en tarieven. Dit vergt ook dat instellingen, gezelschappen en creatieve ondernemers zoals uitgeverij, producenten en evenementenorganisaties meer ruimte nodig hebben om te kunnen ondernemen en innoveren.

De Taskforce CCS schetst richtingen om perspectief te creëren om meer zekerheid te bieden, de arbeidsmarkt meer in balans te brengen, en fair practice werken te implementeren. Om deze opgave nader vorm te geven kan een onderverdeling worden gemaakt in prioriteitsherstel en duurzaam herstel.

Maatregelen:

- Focus het herstelbeleid meer op ZZP-ers. Het gaat daarbij niet alleen om fair share en fair pay (betere beloning), maar ook om fair chain, en een evenwichtige (collectieve) vertegenwoordiging van deze beroepsgroep in de productieketen. Een gezonde productieketen is een belangrijke voorwaarde voor een bloeiende culturele sector.
- Collectieve invloed en collectief onderhandelen, het maken van afspraken door (vertegenwoordigers van) zelfstandigen bevorderen.

- Oormerk en controleer dat salaris en honorarium van kunstenaars vertrekpunt is en blijft, en geen sluitpost. Een goed functionerend en positief geëvalueerd voorbeeld is voor handen: het kunstenaarshonorarium voor tentoonstellingen zonder verkoopdoel.
- Stimuleer vast dienstverband. Een goed werkend voorbeeld is de Coronaregeling Medewerkers Collectiebeleid, een als noodsteun geïntroduceerde maatregel.
- Herkapitalisatie van eenmanszaken en buffers van zzp'ers, door zzp'ers met een omzetverlies van 50% of meer in 2020 of 2021, en die geen beroep op de TOGS, TVL of TONK konden doen, eenmalig € 5.000, - herstelgeld te geven.
- Een incentive voor creatieve bedrijven (zoals uitgevers, producenten en evenementenorganisaties) om hun profiel opnieuw uit te vinden én nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen is in aanvulling op eventuele subsidies voor specifieke projecten nodig om een basis te leggen voor goed ondernemerschap. Investering in deze bedrijven versterkt de culturele infrastructuur, maakt talentontwikkeling mogelijk, voorkomt verdringingseffecten bij herstart, en legt de basis voor duurzame en brede creatie van werkgelegenheid.
- Scholingsinstrumentarium Werktuig PPO continueren en cofinanciering vanuit Rijk op 2/3 houden i.p.v. huidige afgeschaalde 1/3.
- Aansluiten op sociaal pakket arbeidsmarktbeleid Crisis en Herstel SZW, arbeidsmarktregio's en gemeentelijk sociaal beleid.
- Opbrengsten van sector analyses duurzame inzetbaarheid in de cultuursectoren van CAOP/Platform ACCT benutten en hier een vervolg aan geven.
- Impulsregeling Fair Practice en Fair Pay.
- Vaste dienstverbanden stimuleren door flexibele arbeid hoger te beprezen. Hiermee kan de sector vooruitlopen op de adviezen van de Commissie Regulering van Werk (commissie Borstlap).
- Sectorale implementatie van de Webmodule Beoordeling Arbeidsrelatie.
- Sectorale implementatie van maatregelen uit het SER MLT-advies 'Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving, zoals omkering van het rechtsvermoeden van werknemerschap bij een uurtarief onder het maximumdagloon (30- 35,- euro).
- De sector betrekken bij de uitwerking van de motie van de leden Maatoug en Grinwis over het uitwerken van opties voor een verbeterd vangnet voor zzp'ers.
- Investering in ontwikkeling van talent en skillstraining voor nieuwe generaties om "on the job" vlieguren te maken.

D) Digitalisering

Digitalisering is in een grote stroomversnelling gekomen door de coronacrisis en kan een hulpmiddel vormen voor versneld herstel én verbreed publieksbereik. De middelen voor innovatielabs die inzetten op ontwikkeling van nieuwe werkwijzen, platforms en verdienvermogen zijn een goede eerste stap. We vinden het van belang snel de digitaliseringsagenda verder te concretiseren en daarbij direct ook de principes van fair practice toe te passen.

Maatregelen:

- Maak gebruik van de lessen van corona, er is veel geleerd met betrekking tot het vergroten van publiek (internationaal, inclusief/divers).
- Zet digitalisering in als instrument voor het vergroten van verdienvermogen en stimuleer mogelijkheden om hiertoe te komen vanuit de Rijksoverheid (met het Digitaal Informatieplatform Podiumkunsten (DIP) en The Audience Agency, VK, als best practices).
- Ondersteun de 'Taskforce Publieksdata' (<https://www.den.nl/publieksdata>) en de onderliggende proeftuinen op het gebied van digitalisering (o.a. Rotterdam Festivals, We the North, CJP).
- Zet in op voortzetting van relevante resultaten van de Innovatielabs Digitalisering (DEN) voor de ontwikkeling van nieuwe werkwijzen en fair practice-verdienmodellen.
- Betrek makers en artiesten. Hun fan-base is van belang voor podia, net als de data van podia van belang zijn voor artiesten.
- Verleng Actieplan Cultuur bij de NPO (Raad voor Cultuur april 2021, NPO 2021, evaluatie programma), want dat
  - a. Stimuleert door coproducties de professionalisering van digitale presentaties bij culturele instellingen.
  - b. Verhoogt publieksbereik van nieuwe en bestaande culturele producties via toegankelijke online en analoge platforms.
  - c. Bevordert innovaties: broedplaats voor nieuwe media-formats voor cultuur.
- Stimuleer deelname aan Europese programma's over digitalisering.

E) Het bestel als ecosysteem

Het Nederlandse culturele en creatieve ecosysteem heeft zijn wortels in de lokale culturele infrastructuur. Gemeenten besteden gezamenlijk ruimschoots het dubbele aan cultuur ten opzichte van de Rijksoverheid. Samenwerking tussen Rijk en medeoverheden is cruciaal voor een goed functionerend stelsel. Daarin heeft elke overheidslaag zijn eigen verantwoordelijkheid, én budgetrecht, zo voegde de minister eraan toe bij het debat over Cultuur en Corona met de Tweede Kamercommissie op 28 september, toen het gesprek ging over de doeluitkering aan gemeenten van de coronasteun voor lokale culturele infrastructuur. Het Rijk moet echter als eindverantwoordelijke overheid voor het stelsel het goede voorbeeld geven.

Ook de Raad voor Cultuur vraagt aandacht voor de kwetsbare positie van de niet-Rijks gesubsidieerde, vaak wel gemeentelijk ondersteunde subsectoren zoals de cultuureducatie, amateurkunst, openbare bibliotheken, ateliers en poppodia. De Raad rekt de beschouwing over het culturele en creatieve ecosysteem nog verder op naar de (in het geheel) niet-gesubsidieerde delen ervan, zoals de cultureel ondernemers en vrije (theater)producenten. Hieronder vallen diverse nieuwe of niet-canonieke genres (zoals popmuziek en musical) en cultureel aanbod buiten de Randstad, dat onder de radar van het Rijk lijkt te blijven. Ook is expliciete aandacht nodig voor de ketens van cultuureducatie en talentontwikkeling, lokaal en (inter)nationaal.

Anders dan in het verleden en ook anders dan bij de verdeling van noodsteun, dient de afstemming tussen overheidslagen en Rijksfondsen beter aan te sluiten bij het functioneren van de sector zelf. Alleen dan kunnen steun en/of herstelbudgetten optimaal renderen in de culturele keten: van autonoom kunstenaar tot Rijksmuseum. Uitgangspunt moet een herkenbaar stelsel van afspraken en kaders zijn, waarop het herstel wordt gebaseerd. Onlosmakelijk onderdeel hiervan is dat er overleg gevoerd wordt tussen de Rijksoverheid, VNG/IPO, Taskforce CCS en (wellicht) G4/G9/G40, mogelijk leidend tot een bestuurlijk convenant.

Maatregelen:

- Verleng de huidige cultuurnotaperiode met twee jaar zodat instellingen de ruimte krijgen om hun prestaties te leveren en er ruimte en tijd is voor een verbetering van het bestel, zonder dat ten koste gaat van werkenden en implementatie fair practice. Gebruik deze periode ook voor nieuwe stelselafspraken voor de periode erna en streef een langere cyclus van zes jaar na. Hiervoor zijn aanvullende afspraken nodig.
- Gebruik deze verlenging om samen met de sector te onderzoeken hoe het culturele en creatieve bestel wendbaarder en weerbaarder kan worden, ook met het oog op crises zoals corona.
- Onderzoek de mogelijkheid om via matching regionale/lokale innovatie- en herstelfondsen te stimuleren. Regionale privaat/publieke innovatiefondsen - zoals deze o.a. in Utrecht van de grond zijn gekomen - blijken een motor te zijn achter nieuwe ontwikkelingen in de infrastructuur van een stedelijke regio. Niet alleen gemeenten, maar ook provincies blijken bereid hierin te participeren. Een (eenmalige) dotatie van het Rijk stimuleert medeoverheden te investeren in cultuur en brengt (revolving) fondsvorming op regionaal niveau op gang.
- Faciliteer samen met de sector structureel bestuurlijk overleg van overheden (stedelijke regio's).

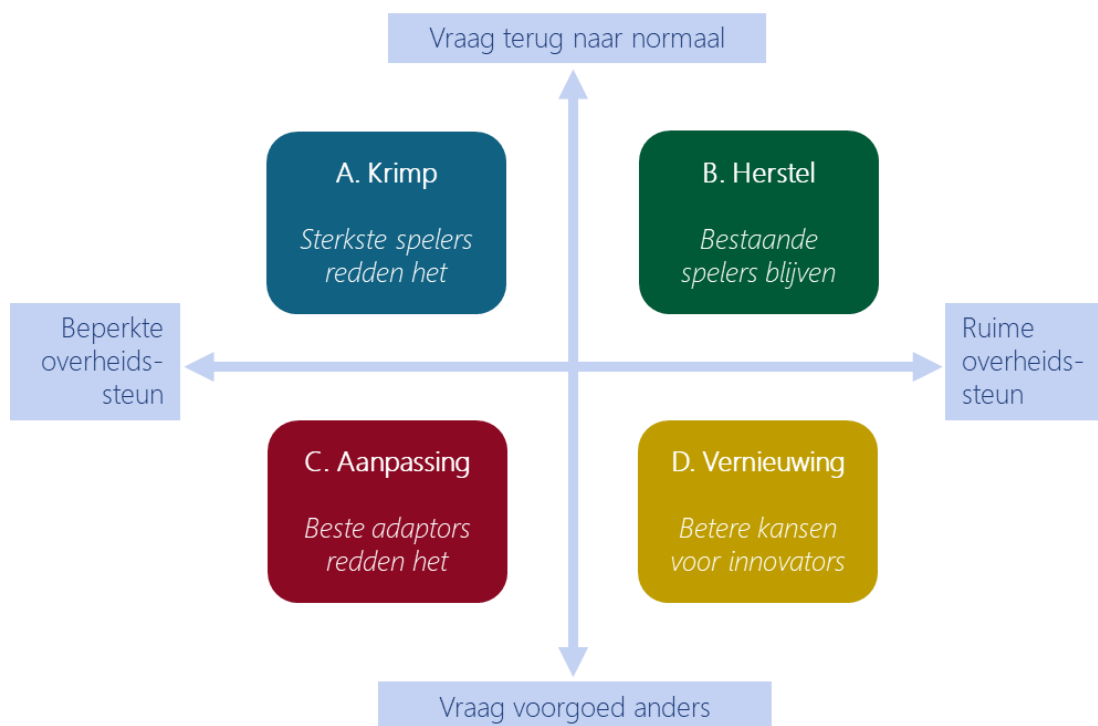

F) Publieke financiering en verdienmodellen

De Raad voor Cultuur en diverse politieke partijen pleiten voor een substantiële en structurele verhoging van het Rijkscultuurbudget (Artikel 14 van de Rijksbegroting).

Provincies en (met name) grotere gemeenten hebben tijdens de coronacrisis uit eigen middelen bijgedragen aan noodsteun en zo de keten in de regio in stand gehouden. Hoewel er voor gemeenten enige budgetruimte is ontstaan in het zorgdomein, is de verwachting dat de ontstane tekorten m.b.t. de decentralisaties van zorgtaken én de gevolgen van de coronacrisis nog enige tijd aan zullen houden. Een structurele verhoging van het Gemeentefonds en het Provinciefonds zorgt voor een weerbaarder sector in de regio en voor meer beleidsvrijheid en de benodigde armslag voor implementatie van fair practice in de culturele en creatieve sector. Het mes snijdt zogezegd aan vele kanten. Deze bedragen dienen geoormerkt te zijn, zodat ze echt bij cultuur terecht komen. Voor gemeenten ontstaat daarmee als bijkomend administratief voordeel dat er van begin af aan een richting is voor de besteding.

Berenschot heeft een model voor scenarioverkenning na de coronacrisis ontwikkeld dat dienstbaar kan zijn voor publieke financiering:

Met een scenarioverkenning als deze is de invloed van overheidsfinanciering te verbinden aan andere thema's van dit herstelplan: niet alleen vraagontwikkeling, maar ook digitalisering en arbeidsmarkt spelen daarbij een rol. Uiteindelijk ontstaat er door evenwichtiger publieke financiering een gezonde (arbeids)markt waarin ook het eigen verdienvermogen van (werkenden in) de sector vergroot wordt. In elk van de kwadranten is in beeld te brengen wat de effecten (of zelfs de impact) zullen zijn op het culturele ecosysteem. Om een (lokaal) voorbeeld te geven: een broedplaats kan alleen zijn artistieke ambities verwezenlijken als er een markt voor te ontwikkelen is, als de makers een faire beloning in het verschiep hebben en als er ruimte is om te experimenteren met alternatieve (digitale) presentatievormen. Zonder publiek en publieke financiering is het initiatief echter kansloos.

Zodoende wordt helder wat de gevolgen van bestuurlijke keuzes op het herstel na de coronacrisis kunnen zijn: waar moet in elk geval in worden geïnvesteerd, en waar is de druk en de schade te overzien? Het is van belang een prioriteitenlijst op te stellen voor besteding van aanvullende Rijksmiddelen.

Maatregelen:

- Wettelijke verankering van diverse onderdelen van het culturele ecosysteem (zoals inmiddels is gerealiseerd met de Erfgoedwet en de Wsob), onder meer voor het recht op cultuur(educatie) in de eigen omgeving.
- Verhoging van de Rijkscultuurbegroting en de mediabegroting.
- Matchen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds met de verhogingen van Rijksbegrotingen.
- Revolverend fonds voor niet-gesubsidieerde producenten en voor audiovisuele producties.
- Indemniteitsregeling voor vertoning (en verzekering) topstukken.
- Investeringsfonds voor nieuwe mediale presentatievormen.
- Stimuleringsmaatregel voor streamingdiensten en -platforms t.b.v. de financiering en zichtbaarheid van nieuwe culturele audiovisuele producties van eigen bodem.
- Verbreding production incentive naar high-end series.
- Investering in opzet Screen Talent NL, netwerk van talenthubs.
- Zet ook in op ruimhartig fiscaal beleid voor donaties, crowdfunding en legaten. Stimuleer particulieren om gul te geven aan culturele ANBI's en herstelfondsen, zoals het Kickstart Cultuurfonds en Voor de Kunst/ project Leve het Geven.
- Daarnaast pleiten we voor een laag btw-tarief voor het online uitzenden van cultuur, opdat het verschil tussen hoog en laag in kan worden gezet voor nieuwe producties en betere beloningen.

G) Verduurzaming

Verduurzaming is een belangrijk onderwerp, ook in de culturele sector. Op allerlei terreinen valt er winst te behalen: van het beperken van reisbewegingen, het verminderen van het gebruik van plastic bestek en servies, het verminderen van het gebruik van energie en grondstoffen, tot en met het aanpassen van gebouwen. Sommige maatregelen zijn kostenbesparend, andere vragen om forse investeringen. Vanwege de inzet van reserves door culturele organisaties en professionals hebben zij dergelijke investeringen on hold gezet. Deze partijen willen nu vooruitkijken en door corona uitgestelde plannen realiseren, bijvoorbeeld verbouwingen of verduurzaming van gebouwen, hetgeen om extra middelen vraagt.

- Stel allereerst de middelen beschikbaar voor verduurzaming van gebouwen en bedrijfsvoering van culturele instellingen waarmee zij kunnen investeren om de klimaatdoelstellingen voortvloeiend uit het Klimaatakkoord te halen.
- Voor instellingen die de gemeente of de provincie als hoofdfinancier hebben en voor particuliere culturele instellingen zijn verduurzamingsbudgetten nodig.

H) Informatievoorziening

Een betere en snellere beleidsinformatie leidt tot betere (bij)sturing van herstelmaatregelen. En meer inzicht in de sector. Er moet meer inzicht komen in de maatschappelijke waarde van de kunst en de bijdrage van de sector aan andere sectoren en de brede maatschappelijke welvaart. En er moet focus komen op het standaardiseren van data en het grip krijgen op niet gemeten activiteiten. Tot slot is structurele monitoring van zzp'ers en flexwerkers en van arbeidsmarktbeleid in de sector van belang. De onlangs gepubliceerde monitor "*Kunstenaars en andere werkenden met een creatief beroep*" van het CBS biedt een goede handreiking hiervoor, net als de cultuur en corona statistieken.

Maatregelen:

- Opvolgen van aanbevelingen over o.a. verbeteren informatiepositie van de sector uit het rapport van de Boekman stichting "*Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund*".
- Uitvoeren van de motie van de leden Gündogan en Ploumen over een onderzoek naar de multipliereffecten van de culturele en creatieve sector op innovatie en economische vooruitgang.
- Ontwikkelen van een arbeidsmarktmonitor en een zzp-monitor, die aansluit op CBS-statistieken.

I) Impact

De uiteindelijke uitdaging is om de impact van de culturele en creatieve sector op de maatschappij te vergroten, voor collectief en individu, in welvaart en welzijn. Inclusief.

Diversiteit en inclusie zijn belangrijke beleidsdoelen, op Europees, nationaal en lokaal niveau. Bij D&I horen het vertellen van verhalen door en over allerlei groepen die vaak nog onderbelicht zijn. Juist in de culturele sector worden die nieuwe verhalen verteld. Omgekeerd spannen velen in de culturele sector zich in om verschillende groepen te bereiken. Bijkomend voordeel is dat dat nieuw publiek oplevert.

De culturele sector wil hier graag aan blijven werken en erin blijven investeren. Daar de kosten vaak voor de baat uitgaan, en het opbouwen van duurzaam contact met een breder publiek vaak arbeidsintensief is, gaan hier de kosten regelmatig voor de baat uit. Met extra middelen van de overheid kan er meer vooruitgang worden geboekt.

Kunsten '92 en de Federatie Creatieve Industrie hebben met de New Creative Deal die in juni 2021 is aangeboden aan informateur Hamer een heldere koers uitgezet richting een betekenisvolle bijdrage van de culturele en creatieve sector, in goed samenspel met de overheden. Daarin worden drie ambities benoemd:

- Iedere Nederlander kan zijn creatieve talenten ontwikkelen en heeft onbelemmerd toegang tot een zo breed mogelijk palet aan cultuurervaringen, zowel fysiek als digitaal. Het beoefenen en beleven van kunst, erfgoed en media is immers een grondrecht.
- De culturele en creatieve sector werkt samen met overheden en het bedrijfsleven bij het aanpakken van grote maatschappelijke vraagstukken. Grootschalige en complexe vraagstukken krijgen een multidisciplinaire aanpak, waarin technologische innovatie hand in hand gaat met maatschappelijke impact. Ook hier snijdt het mes aan twee kanten: voor creatieven en kunstenaars ontstaat een nieuwe 'afzetmarkt' en daarmee een nieuwe inkomstenbron.
- De culturele en creatieve sector zet samen met de overheid in op een vitale sector. Wendbaar en financieel weerbaarder. Waar fatsoenlijke beloning en veilige arbeidsomstandigheden de norm zijn en culturele en creatieve organisaties en de vele zelfstandigen die in de sector werken de ruimte hebben om doorlopend te innoveren en investeren.

Uit de diverse stukken die door de Raad voor Cultuur, de Taskforce CCS en andere stakeholders opgesteld zijn, volgt hier ten slotte nog een lijst met aanbevelingen aan de overheden, gericht op het duurzaam verhogen van de impact van de culturele en creatieve sector.

Maatregelen:

- Ontwikkel methodieken om impact te bepalen en vervolgens impactstrategieën te ontwikkelen om de gewenste impact te verhogen. De Rijksgesubsidieerde orkesten werken hier al aan, en diverse private fondsen, zoals het VSB Fonds.
- Doe dit door zo veel mogelijk drempels en plafonds in de Geefwet weg te nemen, met terugwerkende kracht naar 1 januari 2020 en laat de verruiming doorlopen tot ten minste 31 december 2025 of 2026, omdat fondsenwerving pas op termijn rendeert. Stimuleer zo mogelijkheden om nieuw geld de sector in te laten stromen.

De voucherregeling 'Bewaar je ticket, geniet later', die de sector in de coronacrisis ontwikkelde is daar ook een mooi voorbeeld van. Zo kan op termijn de liquiditeit van podia, festivals en producenten worden versterkt.

- Investeer meer in kunstonderwijs, culturele programma's en lees- en schrijfvaardigheid.
- Zet in op ruimhartig fiscaal beleid voor donaties, crowdfunding en legaten.
- Match ruimhartig bijdragen van fondsen en andere private initiatieven (crowdfunding, periodieke schenkingen, erfstellingen en legaten). Daarnaast pleiten we voor een laag btw-tarief voor het online uitzenden van cultuur, opdat het verschil tussen hoog en laag in kan worden gezet voor nieuwe producties.

- **Innovatie**
Ontsluit (of maak beter toegankelijk) het (bestaande) subsidieinstrumentarium en de wetenschapsagenda's voor de culturele en creatieve sector en een nieuw instrument voor het stimuleren van maatschappelijke innovatie
  - Een laagdrempelige impulsregeling voor innovatie in de vorm van voucherregeling of anderszins. Denk aan een combinatie van een haalbaarheids/projectontwikkelingsbudget om: de mogelijkheden te verkennen en een project of programma te ontwikkelen; een consortium te kunnen vormen; en een onderzoeksvraag te kunnen formuleren ter grootte van bijvoorbeeld € 15.000 per incident en een totaalbudget van 3 miljoen euro.
  - Een Actieprogramma Maatschappelijke Innovatie gericht op de publieke sector met in grote lijnen dezelfde doelstellingen (een wendbare en weerbare creatieve en culturele sector) als IDOLS*. Dit expliciet gericht op het aanpakken van de (grote) maatschappelijke opgaven met inzet van de culturele en creatieve sector en door middel van de IDOLS* procesaanpak met een omvang van van € 20 miljoen en een looptijd 4 jaar.